

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 16 februari 1934 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående åtgärder mot smittsamma sjukdomar hos bin.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 3 januari 1934 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 32, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) antaga ett vid statsrådsprotokollet såsom bilaga fogat förslag till förordning angående åtgärder mot smittsamma sjukdomar hos bin;

2) medgiva, att från nionde huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till övriga utgifter till förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren må bestridas sådan ersättning, som omförmåles i 8 § av nyssnämnda förordning.

Författningsförslaget finnes såsom bilaga fogat vid detta utlåtande.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet.

I skrivelse den 22 september 1928 har styrelsen för Sveriges biodlares riksförbund hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att en lag angående bekämpande av smittsamma sjukdomar hos bin måtte bli utfärdad samt hos riksdagen äska för lagens tillämpning nödiga anslag. Vid skrivelsen har styrelsen fogat ett förslag till lag i ämnet samt motivering till nämnda förslag. Med skrivelse den 29 september 1928 har styrelsen sedermera inkommit med vissa upplysningar i frågan. Styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet har den 11 januari 1929 avgivit infortrat utlåtande i ärendet, därvid fogats yttrande från föreståndaren för centralanstaltens dåvarande entomologiska avdelning professorn A. Tullgren. Sedan biodlarnas riksförbund därefter i skrivelse den 15 maj 1929 förklarat sig vilja — under förutsättning att en försöksanstalt för biodlingen samt en lag angående smittsamma bisjukdomar bleve verklighet — ställa 15,000 kronor till förfogande för uppförande av en laboratoriebyggnad åt försöksanstalten ifråga, har Kungl. Maj:t den 14 juni 1929 uppdragit åt styrel-

sen för nämnda centralanstalt att verkställa närmare utredning rörande behovet av ingripande från statens sida i det avseende, varom i riksförbundets skrivelse vore fråga, samt inkomma med förslag till de åtgärder och bestämmelser, som i ämnet eventuellt kunde prövas av behovet påkallade, varjämte styrelsen skulle i samband därmed avgiva yttrande över omförmälda i riksförbundets skrivelse den 15 maj 1929 gjorda erbjudande. Den sålunda begärda utredningen har av centralanstaltens styrelse i skrivelse den 12 november 1929 avlämnats. Vid skrivelsen har styrelsen fogat från professor Tullgren infordrat yttrande. Därefter hava infordrade utlåtanden i ärendet avgivits dels den 18 september 1930 av lantbruksstyrelsen, som därvid överlämnat från samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott samt från ett stort antal styrelser för biodlarföreningar i skilda län inkomna yttranden, och dels den 26 april 1933 av medicinalstyrelsen, som vid sitt yttrande fogat ett av styrelsen upprättat förslag till författning i ämnet. Slutligen har statens växtskyddsanstalt den 21 november 1933 avgivit infordrat utlåtande, därvid fogats dels en omarbetning av medicinalstyrelsens förslag till författning och dels yttranden av professor Tullgren och assistenten vid anstalten fil. lic. O. Ahlberg.

Departementschefen har angående behovet av författningsbestämmelser i ämnet anfört.

»Av utredningen i ärendet torde framgå, att biskötseln i vårt land är av icke ringa ekonomisk betydelse. Värdet av här producerad honung och vax uppgår årligen till omkring två miljoner kronor. Tillika måste biskötselns stora betydelse för frukt- och klöverfröodlingen beaktas. Frukt-sättningen sker nämligen i stor utsträckning genom binas medverkan. Biskötseln vållas emellertid avsevärt avbräck genom de smittsamma sjukdomar, som i icke obetydlig grad härja bland bisamhällena i landet. Årligen tillfogas biodlarna genom sjukdomarnas härjningar ganska kännbara förluster. De smittsamma bisjukdomar, som synas vara de mest utbredda och förhärjande, äro yngelrötan (bipesten) samt nosemasjukan. Av de till ett antal av omkring 100,000 uppgående bisamhällena i landet torde enligt vad man kan antaga omkring 10 procent vara smittade av bisjukdomar. Från biodlarnas och deras sammanslutningars sida hava betydande ansträngningar gjorts för att på upplysningens väg bekämpa sjukdomarna. Genom särskilda av biodlarorganisationerna utbildade konsulenter hava organisationerna sökt sprida kunskap om sjukdomarna och sätten för deras behandling. Att man på denna väg likväl icke nått ett tillfredsställande resultat med avseende å sjukdomarnas bekämpande torde bero på att man icke kunnat förmå samtliga biägare i de trakter, där sjukdomarna finnas, att deltaga i kampen mot dem. För att åtgärderna mot sjukdomarna i en trakt skola bli effektiva fordras nämligen, att åtgärderna i fråga samtidigt vidtagas av samtliga på trakten bosatta biodlare. Därest en enda biägare, som innehar en av sjukdom smittad bigård, motsätter sig åtgärdernas genomförande, kan nyttan av dessa helt och hållet äventyras. Införande av vissa tvångsbestämmelser synes därför erforderligt, därest ifrågavarande sjukdomar skola kunna på ett effektivt sätt bekämpas. I såväl Norge som Danmark finnas redan sedan flera år tillbaka dylika bestämmelser, vilka lära verksamt

hava bidragit till sjukdomarnas undertryckande. Jag förordar följaktligen utfärdande av vissa författningsbestämmelser i ämnet.

Givet är emellertid, att man i förevarande hänseende bör framgå med försiktighet. Bestämmelserna torde sålunda, på sätt medicinalstyrelsen framhållit, icke böra göras tvingande för hela landet, utan deras tillämpning bör allenast komma i fråga i sådana trakter, där man icke på frivillighetens väg kan uppnå ett tillfredsställande resultat med avseende å sjukdomarnas bekämpande. Tillika torde man böra fordra — med hänsyn dels till det intrång, dylika tvångsbestämmelser alltid måste medföra i de enskilda individernas handlingsfrihet, och dels till det sätt, varpå jag tänkt mig, att kostnaderna för åtgärderna mot sjukdomarna skola fördelas — att tvångsbestämmelsernas tillämpning uppbares av den allmänna meningen bland dem, som huvudsakligast beröras därav, nämligen biodlarna. Tillfyllestgörande garantier i nu nämnda hänseenden torde emellertid få anses föreligga, därest införandet av tvångsbestämmelserna göres beroende på särskilt efter framställning av hushållningssällskap eller större biodlarförening av länsstyrelsen meddelat förordnande.»

Till närmare motivering av det nu framlagda förslaget till förordning angående åtgärder mot smittsamma sjukdomar hos bin, vilket utarbetats inom jordbruksdepartementet, har departementschefen anfört.

»Enligt 2 § i förslaget åligger det — sedan sådant förordnande, som i 1 § avses, meddelats — förvaltningsutskottet hos det hushållningssällskap, vars område beröres av förordnandet, att utse erforderligt antal tillsyningsmän. Till tillsyningsmän torde få utses biodlare eller andra inom orten, vilka kunna antagas äga tillräcklig kännedom om de smittsamma bisjukdomarna och sätten för deras bekämpande. Att i samarbete med biodlarföreningarna finna kompetenta och i övrigt lämpliga tillsyningsmän torde näppeligen välla några större svårigheter för förvaltningsutskotten. Skulle en person, som utsetts till tillsyningsman, av en eller annan anledning visa sig olämplig för uppdraget, tillkommer det givetvis vederbörande förvaltningsutskott att utse annan person att i hans ställe vara tillsyningsman. Därest den föreslagna lagstiftningen skulle komma till stånd, lär det vara att förvänta, att biodlarföreningarna komma att anordna särskilda kurser för utbildning av tillsyningsmän. Förvaltningsutskotten torde — med hänsyn till önskvärdheten av att kostnaderna för tillsyningsmännens resor hållas nere — böra iakttaga, att tillsyningsområdena icke bliva av för stor omfattning.

Enligt 4 § i författningsförslaget äger tillsyningsman föreskriva innehavare av bigård, som smittats av sådan sjukdom, som avses i det enligt 1 § meddelade förordnandet, att vidtaga de åtgärder, som äro nödiga för sjukdomens bekämpande. De sålunda föreskrivna åtgärderna är biodlaren därefter, jämlikt 5 §, skyldig vidtaga, dock med rätt att, därest han icke kan det, därtill påkalla tillsyningsmannens biträde. I senare fallet är biodlaren enligt 9 § pliktig ersätta tillsyningsmannen. De metoder, som vanligen användas för bekämpande av de i författningsförslaget avsedda smittsamma bisjukdomarna, äro icke kostsamma och de äro av så enkel art, att de torde utan svårighet kunna tillämpas av varje något så när van biodlare. För att emellertid förhindra, att tillsyningsman föreskriver dyrbarare eller mera svarutförda bekämpningsåtgärder eller sådana, om vilkas tillförlitlighet ännu icke vunnits tillräcklig erfarenhet, torde det vara lämpligt, att statens växtskyddsanstalt med stöd

av 2 § andra stycket sista punkten meddelar tillsyningsmännen direktiv, om vilka åtgärder till sjukdomarnas bekämpande, som tillsyningsmännen må föreskriva.»

Beträffande de utgifter, som föranledas av den ifrågavarande lagstiftningens tillämpning har departementschefen framhållit, att enligt det av biodlarnas riksförbunds styrelse framlagda författningsförslaget staten åtminstone delvis skulle bidra till bestridandet av berörda utgifter. Departementschefen har emellertid ansett, att staten icke borde ikläda sig kostnaderna för förordningens tillämpning annat än i undantagsfall. Staten kunde nämligen enligt departementschefens mening icke vid utsträckandet av sin reglerande verksamhet till mera speciella områden i allt för hög grad ikläda sig nya ekonomiska förpliktelser. De, som påkallade statens reglerande ingripande, torde i dylika fall vara närmast att bära de därav föranledda kostnaderna. Departementschefen har fortsatt.

»Kostnaderna för ifrågavarande fakultativa specialförfattnings tillämpande torde i enlighet härmed i huvudsak bära bestridas av hushållningssällskap eller biodlarorganisation, åt vilka givits rätten att påkalla författningens tillämpning. Kostnaderna, vilka till största delen torde komma att utgöras av ersättningar till tillsyningsmännen för deras förrättningar på grund av bestämmelserna i författningen, synas emellertid i vissa fall rimligen bära läggas å den enskilde biodlaren. Så torde i första hand vara fallet, därest biodlare av tredska vägrar att ställa sig givna föreskrifter till efterrättelse och därigenom gör det nödvändigt för tillsyningsmannen att själv vidtaga föreskrivna åtgärder. Likaledes torde biodlare, som påkallar tillsyningsmannens biträde med utförandet av förelagda åtgärder, bära gälda tillsyningsmannen ersättning därför. Givetvis bör på det dock stå hushållningssällskap eller biodlarförening fritt att lämna biodlaren bidrag till dylika kostnaders bestridande. Grunderna för bestämmandet av ersättningarna till tillsyningsmännen bära upptagas i de föreskrifter, som Kungl. Maj:t torde utfärda beträffande verkställigheten och efterlevnaden av förordningen.

Såsom förut nämnts, kan det inträffa att vid s. k. vilt bisamhälles förintande, vilket det tillkommer tillsyningsman att verkställa, skada kan uppstå å det föremål, vari samhället tagit sin bostad. Fråga uppstår då vem som skall bära följderna av skadegörelsen. Att, på sätt styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet ifrågasätter, låta ägaren till det skadade föremålet själv bära följderna av skadegörelsen synes obilligt, och icke heller torde man bära låta det hushållningssällskap eller den biodlarförening, som påkallat förordnandet enligt 1 §, bära kostnaderna för skadans ersättande. I dylika fall anser jag rimligt, att staten träder emellan och ersättningen således utgår av allmänna medel. Ifrågavarande ersättningar komma med största sannolikhet icke att uppgå till några mera avsevärda belopp. Medlen till ersättningarnas gäldande torde lämpligen kunna utgå av ordinarie förslagsanslaget till övriga utgifter till förekommande och hämmade av smittsamma sjukdomar bland husdjuren.»

Utskottet anser goda skäl tala för utfärdande av författningsbestämmelser angående åtgärder mot smittsamma sjukdomar hos bin. Det torde vara lämpligt att, såsom Kungl. Maj:ts förslag innebär, göra införandet av de ifrågasatta tvångsbestämmelserna beroende på särskilt efter framställning av hushållningssällskap eller större biodlarförening av länsstyrelse meddelat förordnande. Även i övrigt finner utskottet Kungl. Maj:ts förslag vara väl avvägt.

Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 16 februari 1934.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Gabrielsson, von Stockenström, Granath, Tjällgren, Fritiof Gustafson, Bengtsson, Dalberg* och *Jacob Hansson*; samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Hedlund* i Häste, *Olsson* i Rödningberg, *Gustafson* i Kasenberg, *Andersson* i Löbbo, *Carlström, Ericsson* i Sörsjön och *Petersson* i Rosta.

Bilaga.

Förslag

till

**förordning angående åtgärder mot smittsamma sjukdomar
hos bin.**

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Förekommer inom hushållningssällskaps område bland där befintliga bisamhällen yngelröta (bipest) eller nosemasjuka, må länsstyrelsen, om skäl därtill anses föreligga, på framställning av hushållningssällskapet eller större biodlarförening inom sällskapets område, efter hörande av statens växtskyddsanstalt, förordna, att inom området eller viss del därav sjukdom, som nyss nämnts, skall bekämpas enligt bestämmelserna i denna förordning.

2 §.

Har förordnande, som i 1 § sägs, blivit meddelat, skall vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott skyndsamt, efter samråd med styrelserna för större biodlarföreningar inom sällskapets område, utse erforderligt antal tillsyningsmän att inom för envar av dem bestämd del av det område, som avses i förordnandet, i enlighet med bestämmelserna i denna förordning verka för bekämpande av sjukdom, som i förordnandet omförmäles. Uppgift på de personer, som utsetts till tillsyningsmän, skall lämnas statens växtskyddsanstalt samt bringas till allmänhetens kännedom.

Tillsyningsman äger vid utövandet av sin verksamhet inhämta råd och upplysningar av statens växtskyddsanstalt. Lämnas av anstalten föreskrifter rörande sättet för sjukdoms bekämpande, skall tillsyningsman ställa sig dylika föreskrifter till efterrättelse.

3 §.

Har innehavare av bigård inom område, beträffande vilket förordnande, som i 1 § sägs, blivit meddelat, kännedom om eller skälig anledning misstänka förekomsten inom bigården av sådan sjukdom, som avses i förordnandet, skall han ofördröjligen därom underrätta den tillsyningsman, inom vilkens tillsyningsområde bigården är belägen.

Har tillsyningsman erhållit dylik underrättelse eller misstänker han eljest förekomsten av sjukdom, som nyss nämnts, i bigård inom sitt tillsyningsområde, skall han verkställa erforderlig undersökning. Innehavare av bigård må icke hindra tillsyningsman att verkställa undersökning.

4 §.

Finnes tillsyningsman vid undersökning, som i 3 § sägs, att bigård smittats av sjukdom, som avses i det enligt 1 § meddelade förordnandet, äger han föreskriva innehavaren av bigården att vidtaga den åtgärd, tillsyningsmannen anser nödig för sjukdomens bekämpande. Föreskrift om bisamhälles förintande må tillsyningsman meddela först efter inhämtande av medgivande därtill av statens växtskyddsanstalt. Sådant medgivande erfordras dock ej i fråga om smittat bisamhälle, som tagit bostad i annat föremål än därtill avsedd bibostad, därest den skada, som genom förintandet uppkommer, är ringa.

5 §.

Har tillsyningsman föreskrivit innehavare av bigård att vidtaga åtgärd, som i 4 § avses, skall denne skyndsamt utföra åtgärden och därom lämna tillsyningsmannen meddelande. Kan den, som av tillsyningsmannen förelagts att vidtaga viss åtgärd, icke själv utföra denna, må han påkalla biträde därtill av tillsyningsmannen.

6 §.

Underlåter den, som av tillsyningsman förelagts att vidtaga viss åtgärd, att utföra denna, må åtgärden vidtagas av tillsyningsmannen.

7 §.

Inom område, som beröres av förordnande, som i 1 § avses, må av bin icke bebodda bibostäder, honung, vax eller avfall av honung eller vax icke förvaras på sådant sätt, att bin kunna få tillträde därtill. Från sådant område må icke heller utan vederbörande tillsyningsmans medgivande utföras bisamhällen, bibostäder, vax eller redskap, som användes för biskötsel.

Vad i första stycket stadgats skall dock icke hava avseende å bibostäder eller biredskap, som icke förut använts för sitt ändamål eller eljest bevisligen äro smittfria.

8 §.

Uppkommer skada genom förintande av bisamhälle, som i 4 § sista punkten avses, må den, som drabbas av skadan, därest bisamhället icke tillhörde honom, erhålla ersättning för skadan av allmänna medel med belopp, som länsstyrelsen efter hörande av den tillsyningsman, som meddelat föreskrift om förintandet, bestämmer. Anspråk på sådan ersättning skall, vid äventyr att rätten till ersättning eljest anses förverkad, framställas hos länsstyrelsen inom tre månader från det förintandet av bisamhället ägde rum.

9 §.

För åtgärd, som av tillsyningsman på grund av bestämmelserna i 5 eller 6 § vidtages, vare bigårdens innehavare pliktig att ersätta tillsyningsmannen. Annan ersättning till tillsyningsman skall gäldas av det hushållningssällskap eller den biodlarförening, som påkallat förordnandet enligt 1 §.

10 §.

Underlåter innehavare av bigård vad på grund av bestämmelserna i 3 eller 5 § åligger honom, eller lämnar han veterligen oriktig uppgift i sådan underrättelse, som i sistnämnda paragraf omförmäles, straffes med böter från tio till och med tvåhundra kronor.

Till enahanda straff vare den förfallen, som bryter mot föreskrifterna i 7 § eller vägrar tillsyningsman tillträde till bigård inom hans tillsyningsområde eller eljest reser hinder mot vidtagande av åtgärd, som tillsyningsman på grund av bestämmelserna i denna förordning är berättigad att vidtaga.

11 §.

Åtal för förseelse, varom i 10 § förmäles, anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

12 §.

Böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

13 §.

Förordnande, som meddelats jämlikt 1 §, må av länsstyrelsen återkallas på framställning av det hushållningssällskap eller den förening, som påkallat förordnandet, eller då skäl därtill eljest är för handen.

14 §.

Kungl. Maj:t må förordna, att denna förordning skall äga tillämpning även å andra smittsamma bisjukdomar än yngelröta och nosemasjuka.

Jämväl äger Kungl. Maj:t meddela de närmare föreskrifter, som erfordras rörande verkställigheten och efterlevnaden av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1934.